

TOLNAI OTTÓ

KÉT TENISZÜTŐ

1.

árvacsáth

kifutottunk a tisztásra

lesz méz

lesz méz

egy-egy ideges mednyánszky-bokor

és árvalányhaj

ó

árvalányhaj

térdre buktam

és simogattam

a föld haját

éző lányhaját

a lány földhaját

simogattam

ó

árvacsáth

árvacsáth

földhaját

simogattam

majd felnéztem

s láttam körül

hajból font fészkekben

repedező smaragdokat

lányhaját gyújtani érkező éző égitesteket

éző lányhaját legelni érkezők agancsait

éző

égiek

pikkelyes dög-diszkosz puffan

nincs többé tó

a bácska-y tó

szén ír

idill-t

bodogság · bodogság
így középen ponttal
avagy óriás karbunkulussal

lesz méz
lesz méz
jimenéz

a homok megkötetett
megkötetett rég

árvacsáth
árvacsáth
gyémánthajszálad vág
vág égő tükröt
vág égő ablakot

árvacsáth

kifutottunk a tisztásra
megkötetve
kifutottunk a tisztásról
megkötetve rég

ó
árvacsáth
fehér cipőid egymást rugdossák

ÉS: ez a tánc.

meztláb
árvacsáth

2.

gugakereszt

»Merre csörög a dió? Semerre.«

(Kosztolányi)

nyakkendője helyett
mely akár egy zöld kardiogram olyan volt
arany és citromsárga
de duzzadt csokor is volt
versedben majd
ó a majdvers
mely akár egy kosztolányi-költemény lesz
például piros paprikát emlegess

kereszt gugámon
gugakereszt kosztolányi-élményem első bőrjele
az agg öcs kétszer lecsapó rozsdás scalpele

csüngő paprikafűzér mézsmellkasán
 mert mézsász ő
 nyakában édespaprika-koszorúval
 méz is
 meg ás is
 cosntgaudi
 hetyke paprikatornyokkal a szikes rónán
 s a nap
 mely akár az elmebajos lány csókja
 örök seb
 ökörszem
 és oroszlánordítás (a budapesti állatkertben)
 és happy end
 kosztolányi-költeményedtől kezdve majd
 minden versed
 happy enddel végződjön
 boldogság · boldogság
 így középen ponttal
 avagy óriás agg falloszokkal teli
 paradicsommal
 mert mi más is lenne az édenkert
 írta bátyám
 mint tormával szögezett homok
 s lendl a útmutatás az állatok kitöméséhez
 című könyvét kérte schönaichban keltezett levelében
 s itt következék a költemény
 mely nem következik
 miért is következne
 semmiért
 következzen hát a semmiért
 csörögjön a dió
 csörögjön semerre
 nőjön a fa
 nőjön semerre
 röpüljön a varjú
 röpüljön semerre
 röpüljön semmiért
 röpüljön csőrében a semmivel
 gugakereszt légjelem
 gugakereszt vízjelem
 gugakereszt nem-jelem
 semerre semerre
 semmiért semmiért
 károgás
 károgás mindenütt
 károgás mindenért
 s itt következék a költemény
 a tormával szögezett homok

3.

Ötéves koromban egy pirosan izzó, áttetsző daganat nőtt jobb felől az államon: guga.

Még ma is pontosan érzem gyöngytyúktojás-formáját ujjaim között, még ma is hallok benne az elviselhetetlenné fokozódó fájdalom ketyegését, ütéseit, közelgő robbanásait. Elvittek az orvoshoz. Néhányszor jártam nála a főutcán, a Viktória fényképészszalon mellett. Igen, valahogy azok a nagy esküvői fényképek — amelyek később idiotikusnak tűntek, most pedig mindinkább anyagiakká lesznek számomra ismét — elválaszthatatlanok az egésztől. Kosztolányi Árpádnak hívták; lányait jól ismertem a strandról, ciklámenszín fürdőruhájukon erős szörzet ütött már át... Kosztolányi esténként zseblámpával járta a várost. Mi sem természetesebb, mondhatnánk, mint zseblámpával járni a sötétben. Igen, de nem felénk, felénk egyedül csak őt láttam lámpával az utcán. A fekete zseblámpa valami idegenséget kölcsönzött neki: lámpára volt szüksége, hogy közlekedni tudjon közöttünk. Még ma is, ha ezt a szót hallok, vagy mondom: mizantróp, dr. Kosztolányi sötét arcát látom, jóllehet semmit sem tudtam róla és ma sem túl sokat — Csáthtal lakott egy időben... Elvittek gugámmal hozzá.

Látom nagy-nagy rezgő kezében a kést a lámpa felett kormosodni, izzadni. Kivágta.

— A költő öccse — mondta valaki az utcán — kivágta gugáját.

Az a kormos, izzó kés keresztalakban vágta belém a különös, azelőtt sosem hallott szavakat: guga, költő...

Ültünk a füves árokparton, vagy a nagy gesztenyefák alsó, vastag ágain és vártuk a szabadkai vonat utasait. Meleg volt. Por. Csönd. Nem voltunk fáradtak, álmosak, mégis, akár a vadállatok a hosszú-hosszú lesen, szinte aludtunk...

Sokszor megtörtént, hogy csak egy utas érkezett Szabadkáról Kanizsára: egy csúnya öregasszony, talpig feketében, púderba mártott fejjel, nagy fekete bőrönddel. Nem is a csúnyság a pontos kifejezés, hiszen az egész jelenség inkább az idegenséget, az idegenség csúnyságát, rútságát jelképezte számunkra. Néha, ha zajongni kezdtünk, lassan felemelte nehéz tekintetét felénk a fára. Egy szomorú gorilla nézte a csipogó makimajmok fűrtjét.

— A költő húga — mondta valaki —, a költő húga gorilla.

Guga, költő, gorilla...

Az elviselhetetlen fájdalom, az idegenség elviselhetetlen rútsága.

Egy ilyen spirituális élet-életmű kellett, mint amilyen Kosztolányi Dezsőé, hogy e szavakat s általában a szavakat (sebeket és rútságokat) küssé tojásdadabbá (gyöngytyúktojás-forma, irtam az előbb!) görgesse-pörgesse, küssé könnyebbé, küssé szebbé tegye számomra...

4.

Ott voltam, mert éppen Szabadkán laktunk 1972-ben (úgy látszik, gyerekeinknél is megisméltődött a szabadkai intermezzó, mint nálam családunk nagy krízisekor — hogyan is tudta kiegyensúlyozni azt a szörnyű billegést apám?), amikor lefolyt a romlott, sűrű paradicsomlé a Palicsból. Romlott, dögölt vért is mondhattam volna. Ott álltam száraz tónak nedves partján.

Az emberek beszaladtak a sárba és kapkodták a még ficánkoló halakat a nagy műanyag zsákokba. Egy agg festő (alumínium csövön lélegzett), felállította állványát, s nyugodtan festette a fáradt, mind fáradtabb halak között ficánkoló embereket, festette a pokoli, a paradicsomi látványt... Apám mesélte, hogy ő is telerakta hallal a kocsi csomagterét és otthon megfürdette őket a Tiszában.

Ott álltam, mikor végképpen kiürült a tó, ki a környék. Mintha csak a levegőt is lecsapolták volna a parkról, s már mindannyian alumínium csövön keresztül szívnánk a levegőt. Büzlött a környék. Nem értem a halakhoz, mint apám, de búzlóttam én is.

Ott álltam, s a tó közepe felé két rönkre lettem figyelmes. Sokáig néztem őket, majd, magam sem tudom, miért, elindultam irányukba. Talán azért, mert miután a vizet és a halat eltávolították, úgy gondoltam, ami ottmaradt, az már az enyém, amit az emberek és a gépek otthagytak, azt nekem hagyták ott.

A leégett nádasban, a megszenesedett sástorzsák között dagasztottam a sarat, kezdetben még ügyelve némelyest külsőmre.

Vasmacskák talán?

Szobrok?

Ahogy közelebb másztam, már úgy éreztem, az alumínium csövön légző festő vásznán mászok, két emberalakot, két sárral tapasztott, különös pipiskedő pózban megkövült emberalakot láttam, 3—4 méterre egymástól.

Egykor fehér ruhában, fehér cipőben lehettek.

Egyik helyen még szépen látszott a ruhák fazonja, a másik helyen pedig be lehetett látni a csontváz belsejébe, ahol egy pillanatra úgy tűnt, bagoly vagy varjú fészkel. Magasra emelt kezükben moszatos teniszütők...

Már kifelé igyekeztem, amikor hirtelen visszafordultam.

Kosztolányi és Csáth?!

Lehetséges, dűnnyögtem nyakig a sárban, hiszen ha rájuk gondoltam, mindig teniszezni láttam őket Palicson, és most, hogy minden lecsapoltatott, természetes is, hogy valóban megpillantsam őket.

Magasra emelt teniszütőjük között a nap...

És most már, mondtam valakinek a parton (régii nagy novellatémámra gondolva), csak rendbe kell hoznom a ruhájukat (a bagoly, a varjú benn is maradhat) és megmozgathatom, megszólaltathatom őket a fenyves mögötti vörös salakpályán, hiszen már Ismerek mindenkit a közönség közül is.

Kosztolányi Dezső és Csáth Géza aznap délelőtt érkeztek Pestről és első útjuk a rekethúrozó mesterhez vezetett...